

***Лекція 3/13. Основи руху опору, як складової
всеохоплюючої оборони України.***

1. ОСНОВИ ПОБУДОВИ, ФОРМУВАННЯ ТА КОМПЛЕКТУВАННЯ РУХУ ОПОРУ.

2. ПОВНОВАЖЕННЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, КОМАНДУВАННЯ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РУХУ ОПОРУ.

3. ФІНАНСУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ.

1. Закон України “Про оборону України” від 06.12.1991 №1932-XII
2. Закон України “Про правовий режим воєнного стану ” від 06.04.2000 № 1647-III.
3. Закон України “Про основи національного спротиву” від 16 липня 2021 року № 1702-IX.
4. Стратегія воєнної безпеки України. Указ Президента України №121 від 25.03.2021.
5. Стратегічний оборонний бюлетень. Указ Президента України №473 від 17.09.2021.
6. Концепція забезпечення національної системи стійкості. Указ Президента України №479 від 27.09.2021.
7. Постанова КМ України “Порядок організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву” № 1443 від 29.12.2021р.
8. Офіційний сайт Руху опору: <https://opir.org.ua/>
9. Історія зародження Руху опору // <https://naurok.com.ua/prezentaciya-ruh-oporu-ta-yogo-techi-v-ukra-ni-291932.html>.
10. Боротьба за рідну землю: український радянський рух Опору 1941–1944. // <https://rosalux.org.ua/ua/publications/218-borotba-za-ridnu-zemlyu-ukrajinskij-radyanskij-rukh-oporu-1941-1944-rr>.

ПРИЧИНИ РУХУ ОПОРУ

Окупація України загарбниками

Жорстокість окупаційного режиму.

Цілеспрямована діяльність радянського керівництва з організації руху Опору на окупованих територіях.

Головні течії Руху Опору на Україні

РУХ ОПОРУ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ПОЛІТИЧНІ ТЕЧІЇ			
Характеристика	Радянська	Націоналістична	Польська
Мета	Визволення від загарбників		
	Відновлення радянської влади	Відновлення української держави	Відновлення польської держави, повернення західно-українських земель до складу Польщі
Організаційне оформлення	1941—1942 рр. — партизанські загони, з'єднання; радянське підпілля	1942 р. — похідні групи, УПА та інші загони, підпілля ОУН	1941—1942 рр. — Армія Крайова, Армія Людова
Кількість	200—600 тис.	50—200 тис.	10—20 тис.
Основні райони дій	Полісся, Чернігівщина, Сумщина	Волинь, Галичина, Полісся	Волинь, Полісся

Лідери	С.Ковпак, Федоров, Сабуров	Р.Шухевич, Б.Боровець
Керівництво	УШПР-червень 1941 Москва, Строкач	Жовтень 1942-УПА

Українська націоналістична течія.

Мета: визволення України від окупантів (німців, більшовиків) та побудова незалежної Української держави.

У 1940 р. відбувся розкол в ОУН на ОУН(М) (мельниківці на чолі з А.Мельником) та ОУН(Б) (бандерівці на чолі з С.Бандерою).

ОУН(М) (мельниківці) виступали за співпрацю з німцями, сподіваючись на їх підтримку у створенні Української держави.

ОУН(Б) (бандерівці) співпрацювали з німцями лише на початковому етапі війни, а для досягнення незалежності України розраховували, в основному, на власні сили. Бандерівці у згоді з німецьким командуванням створили батальйони «Роланд» (на чолі з Є. Побігушчим) та «Нахтігаль» (на чолі з Р. Шухевичем).

Особливості діяльності ОУН і УПА

Частина ОУН, яку очолював С. Бандера, виступала за утворення власної армії і розгортання активної боротьби за незалежність України, спираючись на сили і можливості українського народу.

Оунівці завчасно подбали про організацію підпілля, створивши для роботи на окупованих територіях похідні групи, які вели боротьбу під гаслами «Смерть Гітлеру! Смерть Сталіну! Радянська влада – без більшовиків!»

Підпільні оунівські організації були утворені в багатьох містах України, а також у Криму.

Було налагоджено друкування нелегальної літератури, листівок, підробка документів. Існувала мережа конспіративних квартир.

Терор
окупаційної
влади

ВИКЛИКАВ

Широкий
рух Опору в
Україні

На Волині й Поліссі розгорнувся самооборонний **націоналістичний повстанський рух**.

Великі надії покладали провідники ОУН на «**похідні групи**», що були заздалегідь створені обома напрямками організації – бандерівцями й

Бульба-Боровець Тарас

Засновник УПА «Поліська Січ»,
З 1976 року генерал-хорунжий УВК.

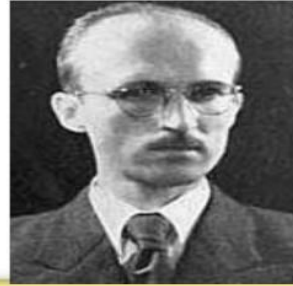
Клячківський Дмитро (Клим Савура)

Полковник УПА.

Один із перших командирів УПА.

30 червня 1941 р. – прийняття у Львові «Акта проголошення відновлення Української держави» та формування уряду на чолі з Я.Стецьком (А.Гітлер виступив проти самостійної Української держави; новостворений уряд був розігнаний, С.Бандера та Я.Стецько заарештовані).

Шухевич Роман Йосипович
Український політичний і державний діяч, військовик, Герой України.
Член галицького крайового проводу ОУН.
Командир з боку українців українського військового підрозділу «Нахтігаль» в складі іноземних легіонів Вермахту (1941—1942).
Генерал-хорунжий, головнокомандувач УПА, голова Секретаріату Української Головної Визвольної Ради (1943—1950).

У Західній Україні самостійницький напрямок руху Опору став набувати збройного характеру.

Вже в серпні 1941 р. в районі Пінська діяв збройний оунівський загін, який розгорнув терористичну боротьбу проти представників окупаційної влади.

У 1942 р. дрібні загани на Волині і Поліссі об'єдналися під спільним керівництвом в УПА, кістяк якої становили загани «Поліської січі» під командуванням Т. Боровця.

Представники ОУН, яких очолював А. Мельник, активно співпрацювали з поліцією.

Відносини між бандерівцями і гітлерівцями з огляду на загрозу з боку Червоної Армії нерідко набували характеру взаємосприяння.

Бандера Степан Андрійович
Видатний український політичний діяч. Ідеолог українського націоналістичного руху ХХ століття.
Після розколу ОУН голова Проводу ОУН-Б.

Стецько Ярослав Семенович
Активний діяч ОУН заступник провідника ОУН-Б С. Бандери.
У 1942–1944 рр. перебував у німецькому концтаборі.
Після звільнення керував антибільшовицьким блоком народів, був головою Проводу ОУН-Б.

Формування націоналістичної течії Руху Опору на Україні

Тарас Боровець розпочинає активну діяльність на Поліссі та створює в червні 1941р. перше військове з'єднання «Поліський Січ» (близько 1 т. бійців)
У червні - серпні 1941 року «Поліська Січ» здійснювала операції з очищення волинських та поліських лісів від окремих груп бійців Червоної армії

Улітку 1942 року на Волині й Поділлі почали формуватися збройні загони бандерівського проводу.
Спочатку вони виконували функції оборони місцевого населення від німецької влади та радянських партизанів, а з осені стали концентрувати сили для боротьби проти Гітлера й Сталіна.

14 жовтня 1942р
Українська повстанська Армія
ОУН-УПА

Р. Шухевич

Червень 1943р.- III надзвичайний з'їзд ОУН, еволюція до демократично-республіканських гасел.

Радянська течія

Мета:

- Визволення від фашистських загарбників.
- Відновлення радянської влади.

- 1941 – 1942 рр. – створення партизанських з'єднань О. Федорова, С. Ковпака, О. Сабурова, М. Наумова, П. Вершигора.
- 20 червня 1942 р. – створення Українського штабу партизанського руху (УШПР), начальник штабу – Т. Строкач.

Федоров Олексій Федорович
Генерал-майор, двічі Герой Радянського Союзу.
-Радянський партійний і державний діяч., перший секретар Чернігівського і Волинського підпільних обкомів КПРС.

Сидір Ковпак
Командир Путивльського партизанського загону (пізніше — Сумського партизанського з'єднання, ще пізніше — 1-ї Української партизанської дивізії), член ЦК КП(б) України, генерал-майор.
Двічі Герой СРСР..

Сабуров Олександр Миколайович
Очолив партизанський загін, який діяв на території Сумської та Брянської областей очолив партизанське з'єднання.

Наумов Михайло Іванович
Радянський офіцер, Герой СРСР, один з керівників партизанського руху в Україні.
Начальник штабу оперативної групи партизанських загонів Сумської області.
Командир партизанського кавалерійського з'єднання.

Вершигора Петро Петрович
Активний учасник радянського партизанського руху в Україні генерал-майор НКВС, згодом - письменник.

- Строкач Тимофій Амвросійович Радянський комуністичний і державний діяч.
- Один з провідних керівників органів державної безпеки УРСР та СРСР, генерал-лейтенант.
- 30 травня 1942 року головнокомандувач Центрального штабу партизанського руху (ЦШПР).

З метою налагодження регулярного зв'язку з партизанами у червні 1942 р. було створено Український штаб партизанського руху (УШПР) на чолі з **Т. Строкачем**.

Упродовж червня – жовтня 1943 р. відбувся **Карпатський рейд Сумського партизанського з'єднання**.

Завданням рейду було здійснення диверсій на нафтопроводах і комунікаціях противника й ініціювання партизанського руху в німецькому тилу.

Рейкова війна

Операція радянських партизанів у період з 3 серпня до середини вересня 1943 р. в тилу німецьких військ на території Росії, Білорусії та частини України з метою одночасного масового зруйнування залізничного полотна та станційних споруд.

У 1943 р. розпочалася так звана **рейкова війна** – десятки загонів на окупованій території Білорусії, Росії і України виводили з ладу залізничні комунікації, щоб не дати окупантам змоги перекидати підкріплення та військово спорядження під Курськ, де розгорталася одна з наймасштабніших битв Другої світової війни.

Польська течія

Мета:

- Визволення від загарбників.
- Відновлення Польської держави.
- Повернення західноукраїнських земель до складу Польщі.

Райони діяльності:

- Волинь
- Полісся

Організаційне оформлення:

- Керівні органи в 1941 – 1942 рр. ; Армія Крайова, армія Людова.
 - **Головне завдання Армія Крайова** — збройний опір гітлерівським окупантам та підготовка загальнопольського повстання
- Армія Людова** - підпільна військова організація ПОРП в роки другої світової війни та німецької окупації Польщі. Разом з польськими вояками в Армії Людовій були радянські громадяни. Армія Людова мала постійні тісні зв'язки з радянськими партизанами та їх штабами України і Білорусії.

Українсько-польське протистояння часів Другої світової війни

Одним із найбільшніх епізодів українсько-польського конфлікту була **Волинська трагедія 1943 р.**

Навесні 1943 р. Крайовий провід ОУН(б) на Волині ухвалив рішення про **вигнання з Волині місцевих поляків.**

На той час українці становили до 80 % населення Волині, поляки – 15 %.

11–13 липня 1943 р. стався виступ проти місцевих поляків. Загони УПА майже одночасно атакували десятки польських поселень. Польські партизанські загони та польська допоміжна поліція відповіли на події 11 липня масовими нападами на українські села.

1. ОСНОВИ ПОБУДОВИ, ФОРМУВАННЯ ТА КОМПЛЕКТУВАННЯ РУХУ ОПОРУ.

Склад, мета і завдання національного спротиву

1. Складовими національного спротиву є територіальна оборона, рух опору та підготовка громадян України до національного спротиву.

2. Метою національного спротиву є підвищення обороноздатності держави, надання обороні України всеохоплюючого характеру, сприяння забезпеченню готовності громадян України до національного спротиву.

Завданнями підготовки громадян України до національного спротиву є:

- 1) сприяння набуттю громадянами України знань, практичних умінь та навичок, готовності та здатності до виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України;
- 2) зміцнення у громадян України громадянської ідентичності на основі національних цінностей України;
- 3) формування у громадян України базових знань, вмінь та готовності стати до лав Збройних Сил України та інших формувань сектору безпеки і оборони;
- 4) підготовка населення до умов життєдіяльності в районах ведення воєнних (бойових) дій та на тимчасово окупованій території, у тому числі в інтересах руху опору;
- 5) навчання населення поведінці та діям під час виникнення надзвичайної ситуації, пов'язаної з наслідками воєнних дій.

Рух опору - система воєнних, інформаційних і спеціальних заходів, організація, планування, підготовка і підтримка яких здійснюється з метою відновлення державного суверенітету і територіальної цілісності під час відсічі збройної агресії проти України;

Сили і засоби руху опору - визначені сили і засоби сил безпеки та сил оборони, які залучаються до здійснення заходів з організації, підготовки та виконання завдань руху опору, а також окремі особи, які на добровільній та конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору;

Завданнями руху опору є:

- 1) формування осередків руху опору та набуття ними відповідних спро
- 2) підготовка території України до ведення руху опору;
- 3) створення та накопичення запасів засобів руху опору;
- 4) збір, обробка та доведення розвідувальних відомостей (даних);
- 5) перешкоджання діям військ (сил) агресора (противника);
- 6) протидія окупаційній владі агресора (противника) та їхнім пособникам;
- 7) протидія використанню противником місцевих ресурсів;
- 8) сприяння спротиву населення України окупаційній владі та/або військам (силам) агресора (противника);
- 9) сприяння угрупованням військ (сил) сил оборони та силам безпеки у виконанні ними визначених завдань під час відсічі збройної агресії проти України.

Ми – народ України.

Ми – тотальний опір на захисті нашої незалежності та свободи.

Ми всюди. Ми бачимо все. Ми вдома.

Наші серця сповнені люті до ворога і любові до України.

Наша мета – вільна, сильна єдина і соборна Україна.

Ми щодня наближаємо всеукраїнську перемогу над нашим споконвічним ворогом!

<https://opir.org.ua/>

1. Заходи з організації, планування і підготовки руху опору здійснюються в мирний час та особливий період.

Ведення руху опору здійснюється з настанням особливого періоду на тимчасово окупованій території України, території України, яка захоплена агресором (противником) під час збройної агресії проти України.

2. Провідна роль в організації, підготовці, підтримці та веденні руху опору належить Силам спеціальних операцій Збройних Сил України.

3. До організації, підготовки, підтримання та виконання завдань руху опору за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України залучаються інші сили і засоби сил безпеки та сил оборони за узгодженням з керівниками органів управління відповідних сил безпеки та сил оборони.

4. Форми, методи і засоби виконання завдань руху опору визначаються законодавством України, актами Командувача Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.

Інформація про форми, методи і засоби виконання завдань руху опору, про взаємодію Сил спеціальних операцій Збройних Сил України з іншими силами і засобами руху опору належить до таємної інформації та підлягає віднесенню у встановленому законом порядку до державної таємниці.

5. Військовослужбовці, працівники правоохоронних органів та інші особи, які залучаються до заходів з організації, підготовки, підтримання та виконання завдань руху опору, на час проведення таких заходів підпорядковуються Командувачу Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, рішення якого є обов'язковими до виконання.

- ❑ Для потреб комплектування та ведення національного спротиву можуть бути прийняті на службу у військовому резерві Збройних Сил України та інших військових формувань громадяни України, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров'я за наслідками захворювань,
- ❑ поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час виконання обов'язків військової служби, у тому числі під час участі в антитерористичній операції та/або у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ у Донецькій та Луганській областях, міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (крім розумових, сенсорних, психологічних вад, розладів психіки, поведінки та інших захворювань, визначених Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями).

Повноваження Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центрального органів виконавчої влади

затверджує Положення про рух опору.

Командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України:

- 1) забезпечує реалізацію Командувачем Сил спеціальних операцій Збройних Сил України повноважень щодо управління діями руху опору;
- 2) організовує та здійснює заходи з підготовки, ведення та підтримки руху опору, а також забезпечує контроль за їх виконанням;
- 3) розробляє проект Положення про рух опору;
- 4) бере участь в розробці проектів законів України та інших нормативно-правових актів з питань руху опору;
- 5) подає необхідні розрахунки та пропозиції, аналітичні матеріали для прийняття Командувачем Сил спеціальних операцій Збройних Сил України рішень з питань руху опору;
- 6) вивчає, аналізує та оцінює обстановку, яка впливає на здійснення заходів щодо підготовки та ведення руху опору, розробляє прогнози її можливого розвитку, забезпечує заходи оперативного реагування на зміну обстановки;
- 7) готує необхідні розрахунки та пропозиції, аналітичні матеріали для прийняття Командувачем Сил спеціальних операцій Збройних Сил України рішень з питань руху опору;
- 8) організовує виконання наказів та директив з питань руху опору;

Командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України:

- 9) здійснює відбір осіб, які виявили бажання стати учасниками руху опору;
- 10) визначає потреби у ресурсах, необхідних для підготовки, підтримання та ведення руху опору;
- 11) створює і використовує інформаційні, інформаційно-комунікаційні системи для організації та забезпечення виконання завдань руху опору;
- 12) готує та надає пропозиції Головнокомандувачу Збройних Сил України щодо залучення сил і засобів сил безпеки та сил оборони до організації, підготовки, підтримання та виконання завдань руху опору;
- 13) спрямовує та координує діяльність залучених Головнокомандувачем Збройних Сил України до здійснення заходів з організації, підготовки та виконання завдань руху опору сил і засобів сил безпеки та сил оборони;
- 14) організовує документування управлінської діяльності та архівне зберігання документів з питань руху опору;
- 15) організовує прикриття діяльності підрозділів, залучених до виконання завдань руху опору.

Командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України:

16) організовує спеціальні заходи забезпечення безпеки військовослужбовців Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, осіб, які на добровільній та конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору, та їхніх близьких родичів;

17) організовує проведення навчання (тренування), оперативно-польові поїздки з руху опору та проводить заходи з підготовки населення до національного спротиву з питань руху опору, а також забезпечує контроль за їх виконанням;

18) виготовляє, замовляє виготовлення та використовує засоби прикриття;

19) створює, реорганізовує та ліквідує структури прикриття, використовує та відчужує кошти та майно, набуті в результаті діяльності таких структур;

20) у межах, визначених законодавством України, актами Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, Міністерства оборони України, Головнокомандувача Збройних Сил України, здійснює контроль за підготовкою та станом готовності сил і засобів сил безпеки та сил оборони, запланованих до передачі в підпорядкування Командувача Сил спеціальних операцій Збройних Сил України для організації, підготовки, підтримання та ведення руху опору;

21) здійснює взаємодію з питань організації, підготовки, підтримання та ведення руху опору між відповідними структурними підрозділами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, державних адміністрацій (військових та/або військово-цивільних адміністрацій у разі їх утворення), органів місцевого самоврядування, органів військового управління Збройних Сил України, органів управління інших сил оборони і сил безпеки;

22) у порядку, визначеному законодавством, організовує контрольоване (під оперативним контролем) пересування осіб та/або контрольоване (під оперативним контролем) переміщення предметів через державний кордон України, лінію розмежування сторін збройного конфлікту;

23) отримує інформацію від державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій будь-якої форми власності, у тому числі шляхом безпосереднього доступу до їх інформаційних, довідкових систем, обліків, реєстрів, банків або баз даних тощо;

24) обробляє інформацію з відкритих джерел, інформаційних систем, обліків, реєстрів, баз даних;

25) матеріально і морально заохочує осіб, які на добровільній та конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору, та тих, які надають Силам спеціальних операцій Збройних Сил України допомогу у виконанні покладених на них завдань, представляє їх у встановленому порядку до державних нагород

1. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення національного спротиву здійснюються за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, а також з інших не заборонених законодавством України джерел.

2. Видатки на здійснення та забезпечення заходів з організації, підготовки, підтримання та ведення руху опору належать до таємних видатків Державного бюджету України, які виділяються Міністерству оборони України окремим напрямом на утримання Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.

4. Закупівлі товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб руху опору становлять державну таємницю і здійснюються за процедурами, встановленими законом для оборонних закупівель.

5. Майно для забезпечення руху опору є військовим майном, призначеним для виконання завдань руху опору.

ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ОСІБ, ЯКІ НА ДОБРОВІЛЬНІЙ ТА КОНФІДЕНЦІЙНІЙ ОСНОВІ ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ РУХУ ОПОРУ

21

1. Особам, які на добровільній та конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору,
2. **З метою забезпечення безпеки і захисту осіб** Командуванням Сил спеціальних операцій Збройних Сил України **можуть здійснюватися спеціальні заходи безпеки.**
3. Залучені до конфіденційного співробітництва особи, які брали участь у виконанні завдань руху опору на тимчасово окупованій території України, у районі проведення антитерористичної операції, районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії мають право на отримання статусу ветерана війни.
4. **У разі смерті (загибелі), встановлення інвалідності** або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності, що настали у зв'язку з виконанням завдань руху опору, **особи або члени їх сімей мають право на призначення та виплату одноразової грошової допомоги**, медичне забезпечення в розмірах і порядку, визначених для співробітників кадрового складу Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.
5. **У разі затримання, арешту або засудження незаконними органами чи формуваннями**, утвореними на тимчасово окупованих територіях України, або органами чи формуваннями країни, яка здійснює збройну агресію проти України, осіб, які на добровільній та конфіденційній основі залучені до виконання завдань руху опору, **держава вживає всіх можливих заходів** для їх звільнення. Збитки, завдані таким особам у зв'язку з виконанням ними завдань руху опору, відшкодовуються в **порядку**, визначеному Кабінетом Міністрів України.
6. Залучені до конфіденційного співробітництва іноземці та особи без громадянства за клопотанням Міністра оборони України можуть бути **прийняті до громадянства України за спрощеною процедурою або отримати статус біженця в Україні чи притулок в Україні**. З дня прийняття до громадянства України або надання статусу біженця в Україні чи притулку в Україні на таких осіб поширюється дія положень частин **другої** - **четвертої** цієї статті.

***Лекція 3/13. Основи руху опору, як складової
всеохоплюючої оборони України.***